

III. DOCUMENTAR JURIDIC

DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI ÎN ROMÂNIA

Raportul „Drepturile persoanelor cu dizabilități în România”, face parte dintr-un amplu proiect derulat de Institutului Român pentru Drepturile Omului, în calitate de mecanism independent pentru monitorizarea implementării Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, potrivit art. 33. 2 din Convenție.

Proiectul, ce cuprinde și alte cercetări pe aceeași temă¹, își propune să ofere o imagine asupra modului în care sunt respectate drepturile persoanelor cu dizabilități în România, analizând obiectiv modul în care prevederile Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități sunt reflectate în legislația națională, dar și modul în care acestea sunt respectate, așa cum rezultă din cercetări proprii, investigații ale unor ONG-uri, date puse la dispoziție de unele instituții².

Lucrarea surprinde, pe de o parte modificările de ordin legislativ intervenite în cursul anului 2014 și, pe de altă parte, aduce în prim plan o serie de aspecte care necesită o atenție sporită din partea factorilor decizionali.

Astfel, în cursul anului 2014, prin adoptarea unor măsuri de reorganizare la nivelul administrației publice centrale în urma modificării unor acte normative, arhitectura instituțională a fost dezvoltată. Au fost înființate, astfel, trei noi instituții: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție³, Departamentul pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați⁴ și Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități, ca organe de specialitate ale administrației publice

centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice (MMFPSPV), prin preluarea de la acesta, a activităților din domeniile protecției drepturilor copilului, a egalității de șanse între femei și bărbați și a protecției persoanelor cu dizabilități.

Înființarea unui organism independent pentru protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități a fost încurajată și de Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei care, în raportul său elaborat ca urmare a vizitei desfășurate în România în aprilie 2014, preciza că un astfel de organism independent ar putea asuma în mod util în viitor rolul de punct de contact și mecanism de coordonare pentru implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități⁵.

De asemenea, s-a stabilit că instituția Avocatul Poporului⁶, prin domeniul privind prevenirea torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante în locurile de detenție, îndeplinește atribuțiile specifice de Mecanism național de prevenire a torturii în locurile de detenție, în sensul Protocolului opțional, adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984⁷.

Prin alin. (4) art. 7 din OUG 86/2014⁸, Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități a fost desemnată să ducă la îndeplinire obligațiile prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități,

¹ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu** (coord.) *Rights of Persons with Disabilities in Romania. Recent Developments*, IRDO, 2014.

² Rapoartele IRDO au fost prezentate atât la nivel internațional, ONU, cât și la nivel regional european, Comisia Europeană, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei.

³ A se vedea art. 5 OUG 11/2014 privind adoptarea unor măsuri de reorganizare la nivelul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative.

⁴ Ibidem art. 4.

⁵ A se vedea Raportul Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului Europei, NILS MUIŽNIEKS, în urma vizitei efectuate în România în perioada 31 martie-4 aprilie 2014, p. 19.

⁶ A se vedea OUG nr. 48/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.

⁷ Ratificat prin Legea nr. 109/2009, publicată în M. Of., I, nr. 300 din 7 mai 2009.

⁸ Publicată în M. Of., I, nr. 920 din 17 decembrie 2014.

capacitatea administrativă și operațională rămânând, în continuare neasigurată⁹.

La 31 decembrie 2014, în România se înregistrau 737.885 persoane cu dizabilități, înregistrându-se, pentru perioada anilor 2013-2014, o creștere de 5,84% a numărului persoanelor cu dizabilități, de la 697.169 la începutul anului 2013, la 737.885 la finele anului 2014, datorată, în principal, modificărilor aduse criteriilor de încadrare în grad și tip de handicap.

Rata persoanelor cu dizabilități, calculată la populația României, conform datelor comunicate de Institutul Național de Statistică, a fost de 3,47% la data de 31 decembrie 2014, în scădere față de ultimii ani, datorată, în principal, regresiei demografice, în condițiile creșterii numărului persoanelor cu dizabilități.

În marea lor majoritate, 97,7 % (720.683), persoanele cu dizabilități trăiesc în propriile familii sau independent, restul de 2,3% (17.202) fiind asistate în centrele rezidențiale publice.

Din cele 737.885 persoane cu dizabilități, la finele anului 2014, 393.600 (53,34%) erau femei și 59.775 copii.

Strategia națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2014 – 2017¹⁰ identifică acțiuni în domenii considerate prioritare – educația, piața muncii, participarea echilibrată la decizie, abordarea integratoare de gen și violența de gen, fiecărui domeniu prioritar fiindu-i stabilite o serie de acțiuni cheie precum: combaterea stereotipurilor de gen din sistemul de învățământ; promovarea perspectivei de gen în politicile de ocupare, mobilitate și migrație a forței de muncă; creșterea gradului de conștientizare cu privire la aplicarea și respectarea prevederilor legale din domeniul egalității de șanse și tratament între femei și bărbați, cu privire la diferența salarială între femei și bărbați precum și cu privire la

concilierea vieții profesionale cu viața familială și cea privată; încurajarea integrării pe piața muncii a femeilor vulnerabile la fenomenul discriminării; monitorizarea participării echilibrate a femeilor și a bărbaților în procesul de decizie; introducerea perspectivei de gen în politicile naționale; combaterea fenomenului de hărțuire și hărțuire sexual la locul de muncă; combaterea fenomenului de violență de gen.

Așa cum s-a arătat și cu alte ocazii, legislația din țara noastră nu cuprinde încă suficiente prevederi care să garanteze femeilor cu dizabilități toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, deși este recunoscut faptul că femeile cu dizabilități sunt supuse discriminării multiple¹¹. De asemenea, datele referitoare la femeile și fetele cu dizabilități din toate domeniile nu se regăsesc în statisticile actuale.

În ceea ce privește situația în dinamică referitoare la copiii cu dizabilități, la 31 decembrie 2014, Ministerul Muncii, Familiei Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice a comunicat un număr de 59.775 copii cu dizabilități¹², din care 31970 încadrați în gradul grav, 12.176 accentuat, 14.922 mediu și 707 ușor.

Unul dintre principiile ce stă la baza Strategiei naționale privind protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020¹³, Participarea și consultarea copiilor în adoptarea deciziilor care îi privesc, afirmă că inclusiv copiii cu dizabilități trebuie implicați în procesul de participare, asigurându-li-se în acest sens asistență adecvată dizabilității și vârstei.

Unul dintre obiectivele generale al Strategiei este respectarea drepturilor și promovarea incluziunii sociale a copiilor aflați în situații vulnerabile, în cadrul căruia se urmărește, în principal, eliminarea barierelor de atitudine și mediu în vederea reabilitării și reintegrării

⁹ A se vedea Anexa la HG 50/2015 privind atribuțiile, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Persoanele cu Dizabilități.

¹⁰ A se vedea HG nr. 1050/2014 privind aprobarea Strategiei naționale în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2014-2017 și a Planului general de acțiuni pe perioada 2014-2017 pentru implementarea Strategiei, publicată în M. Of., I, nr. 890 din 08 decembrie 2014.

¹¹ A se vedea **Irina Moroianu Zlătescu**, op. cit.

¹² http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/dizabilitati_2014.pdf.

¹³ A se vedea Anexa nr. 1 HG 1113/2014 pentru aprobarea Strategiei naționale privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în M. Of., I, nr. 33/2014.

sociale a copiilor cu dizabilități, prin: dezvoltarea unui sistem integrat de depistare precoce și evaluare complexă a copilului cu dizabilități; furnizarea de servicii integrate sociale, de sănătate și educaționale prietenoase și accesibile pentru copiii cu dizabilități și familiile acestora; susținerea familiilor cu copii cu dizabilități în vederea creșterii și îngrijirii în familie; dezvoltarea de atitudini pozitive în familie și societate, față de copiii cu dizabilități; creșterea incluziunii educaționale a copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale.

De asemenea, Strategia dezvoltă direcții de acțiune prioritare¹⁴ în vederea cuprinderii și menținerii tuturor copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educaționale speciale, în general și a celor cu dizabilități în special, într-o formă de învățământ:

1. debutul școlar al tuturor copiilor în școala de masă cea mai apropiată de domiciliul copilului;

2. menținerea copiilor/elevilor în școala de masă prin acordarea serviciilor educaționale, a terapiilor logopedice și consiliere psihopedagogică celor care prezintă dificultăți de învățare, de adaptare, de integrare sau care au abateri comportamentale;

3. transferul în școala de masă a elevilor din școala specială care nu fac obiectul acestui tip de învățământ sau a aceluia care, fie că au avut un diagnostic greșit, fie că prezintă un progres evident în urma activității de educație;

4. orientarea către școlile speciale numai în cazul în care elevul nu poate să se integreze în colectivul clasei din școala de masă, pentru ca și acești elevi să beneficieze de educație.

Totodată, potrivit MMFPSPV doar 7.415 de copii cu dizabilități beneficiau de măsură de protecție specială în cele 361 servicii de tip rezidențial (332 servicii de tip rezidențial publice și respectiv 29 servicii de tip rezidențial private), înregistrându-se o scădere cu 476 copii față de aceeași perioadă a anului 2013.¹⁵

Conform datelor prezentate de MMFPSPV¹⁶,

¹⁴ A se vedea p. 29 Anexa 1, HG 113/2014 pentru aprobarea Strategiei privind protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020.

¹⁵ http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/copii_2014.pdf.

¹⁶ Ibidem.

serviciile de tip rezidențial pentru copiii cu dizabilități, la 31 decembrie 2014, se prezintă astfel: 194 case de tip familial, din care 172 publice și 22 private; 62 apartamente din care 57 publice și 5 private; 53 centre de plasament clasice, din care 52 publice și unul privat; 45 centre de plasament modulare, din care 44 publice și unul privat; 7 alte servicii.

Conform informațiilor de la aceeași dată, în centrele rezidențiale publice pentru persoanele adulte cu handicap erau 9 copii, cu vârste cuprinse între 10 și 16 ani¹⁷.

În cursul anului 2014, legislația specifică protecției drepturilor copiilor a fost modificată, în sensul interzicerii *plasamentului copilului* care nu a împlinit vârsta de 3 ani într-un serviciu de tip rezidențial, acesta putând fi dispus numai la familia extinsă, substitutivă sau la asistentul maternal, cu excepția situației în care copilul prezintă handicapuri grave, cu dependență de îngrijiri în servicii de tip rezidențial specializate.¹⁸

Semnalam faptul că în 2014 Comisarul european pentru drepturile omului s-a arătat preocupat, în mod special față de instituționalizarea unui număr mare de copii, inclusiv copii cu dizabilități, de caracterul inadecvat al îngrijirii acordate acestora în instituții, precum și de lipsa unor programe de tranziție spre viața adultă¹⁹.

În documentul său de poziție lansat la 3 decembrie 2014, cu ocazia Zilei Internaționale a Persoanelor cu Dizabilități²⁰, Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Copil (FONPC) arăta că „procesul de egalizare a șanselor pentru copiii cu dizabilități trebuie mult

¹⁷ http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/dizabilitati_2014.pdf.

¹⁸ A se vedea Legea nr. 131/2014 pentru modificarea alin. (1) și (2) ale art. 64 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului a fost publicată în M. Of., I, nr. 740 din 10 octombrie 2014, cu termen de intrare în vigoare 1 ianuarie 2015.

¹⁹ A se vedea Raportul Comisarului pentru Drepturile omului al Consiliului Europei NILS MUIŽNIEKS, p. 8 și urm.

²⁰ A se vedea Documentul de poziție al FONPC, cu ocazia Zilei de 3 decembrie 2014, disponibil la http://www.fonpc.ro/index.php?option=com_k2&view=item&id=176:document-de-pozitie-al-federatiei-ong-urilor-pentru-copil&Itemid=587&lang=ro.

accelerat pentru că numeroase bariere împiedică acești copii să primească tot sprijinul de care au nevoie pentru a crește și a se dezvolta ca viitori cetățeni ai României”.

Societatea trebuie să se responsabilizeze pentru conștientizarea și eliminarea barierelor. Unul din obiectivele campaniilor de comunicare și advocacy ar trebui să rămână educația în comunitate pentru dizabilitate: membrii comunității (inclusiv familia) trebuie să fie informați asupra drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Trebuie semnalată ediția din 2014 a Galei Persoanelor cu Dizabilități, cu tema „Promovează abilitatea!”, desfășurată, ca în fiecare an, în colaborare cu Televiziunea națională. Cele 5 categorii în cadrul cărora s-au acordat premii au fost: Porți deschise (organizații, companii sau instituții care s-au implicat în facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități în spații publice, mijloace de transport public, parcuri sau clădiri publice), Școala tuturor abilităților (unități de învățământ de masă care au integrat persoane cu dizabilități și care au proiecte de integrarea copiilor sau tinerilor cu dizabilități în sistemul de învățământ de masă), Angajatorii abilității (companii, organizații sau instituții care angajează persoane cu dizabilități și se implică în incluziunea lor pe piața muncii), Comunică abilitatea (comunicatori care îmbunătățesc percepția despre persoanele cu dizabilități, promovând subiecte pentru conștientizarea problemelor, nevoilor și potențialului pe care le au persoanele cu dizabilități în societate) și Oameni cu desăvârșire (persoane cu dizabilități ale căror realizări au dat la o parte barierele impuse de societate și au schimbat mentalități despre dizabilitate, devenind un model de urmat pentru ceilalți).

Totodată, Este important de semnalat și Campania „E perfect să fii imperfect”, desfășurată de Asociația Esperando în Baia Mare în perioada mai – septembrie 2014, a arătat că persoanele cu dizabilități pot să muncească, să dea dovadă de seriozitate și de credibilitate, și merită să își facă auzită vocea, atât pentru ele cât și în beneficiul comunității în care trăiesc. Iar, prin participarea la evenimente

a persoanelor cu dizabilități, au fost eliminate prejudecăți și stereotipuri față de acești oameni²¹.

Campania Știrilor TVR, „Izolați printre noi” susținând integrarea copiilor cu dizabilități, a prezentat, timp de o lună în Telejurnal, lupta pe care o duc zilnic părinții pentru ca lumea să îi vadă pe copiii lor așa cum sunt: oameni cu nevoi normale²².

De asemenea, trebuie subliniat că Institutul Român pentru Drepturile Omului, în calitate de instituție națională, independentă, preocupată de protecția și promovarea drepturilor omului a organizat o serie de conferințe, seminarii, ateliere la care au participat atât reprezentanți guvernamentali, dar mai ales persoane cu dizabilități și organizații neguvernamentale ale acestora, evenimente ce au vizat informarea cu privire la prevederile Convenției și stabilirea unei cooperări esențiale pentru implementarea acesteia în România. Întâlnirile au evidențiat necesitatea adoptării la nivel guvernamental a unui plan de acțiune privind implementarea Convenției ONU în România.

Activitatea de promovare și protecție a drepturilor persoanelor cu dizabilități s-a realizat de către IRDO și prin publicarea unor volume de specialitate, cel mai recent dintre acestea fiind volumul *Drepturi egale și mediu accesibil*, a rapoartelor privind evoluția protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități în România, a articolelor publicate în revista trimestrială „Drepturile Omului” și în buletinul lunar Info IRDO.

Începând cu anul 2014, persoanele cu deficiențe de auz au dreptul de acces la serviciile media audiovizuale, astfel că, serviciile media audiovizuale ale persoanelor cu deficiențe auditive, serviciile de programe de televiziune cu acoperire națională și locală vor interpreta în limbajul mimico-gestual și prin titrare sincron timp de cel puțin 30 de minute din programele de știri, de analize și dezbateri

²¹ A se vedea filmul campaniei, disponibil la <http://asesperando.blogspot.ro/2014/04/campania-e-perfect-sa-fii-imperfect.html>.

²² http://stiri.tvr.ro/campania-izolati-printre-noi-are-efect-proiect-pentru-copiii-cu-dizabilitati-depus-la-parlament_42613.html.

pe teme politice și/sau economice de actualitate și în întregime programele de importanță majoră ori rezumatele acestora.

Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM) a adoptat un set de măsuri menite să asigure accesul persoanelor cu dizabilități la servicii de telefonie și internet adaptate nevoilor lor specifice și în condiții echivalente celor de care beneficiază ceilalți utilizatori. Astfel, Autoritatea a stabilit componența pachetelor de servicii de telefonie și internet destinate persoanelor cu dizabilități și recomandă furnizorilor un anumit tarif pentru fiecare dintre aceste pachete²³.

Accesibilitatea redusă a mediului construit a fost un element consemnat și de Comisarul european pentru drepturile omului care, în raportul său solicită în mod ferm autorităților să îmbunătățească nivelul general de accesibilitate a mediului și a serviciilor²⁴.

Se impune a fi semnalat Marșul „Oraș accesibil pentru oameni!”, care a avut drept scop să evidențieze problemele cu care se confrunta pietonii din București, mai ales persoanele cu dizabilități (locomotorii, auditive, vizuale) și cele cu mobilitate redusă (vârstnicii, părinții cu copii în cărucior, copiii), participanții militând pentru dezvoltarea sustenabilă și incluzivă a metropolei și cerând autorităților locale o infrastructură urbană care să încurajeze mersul pe jos și să fie accesibilă tuturor categoriile de pietoni, indiferent de vârstă și de mobilitate.²⁵

Deși noua legislație civilă reglementează anumite garanții în ce privește interzicerea capacității juridice, inclusiv obligația instanței

de a audia persoana în cauză, uneori instanțele omit, audierea persoanelor vizate. Legea nu prevede revizuirii periodice automate ale deciziei privind privarea de capacitate și punerea sub tutelă, fapt remarcat și de Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei care, în raportul special încheiat ca urmare a vizitei sale în România, a subliniat faptul că noua legislație civilă nu a prevăzut abrogarea incapacității totale și a tutelei și înlocuirea lor cu măsuri care să le asigure persoanelor cu dizabilități sprijinul de care ar putea avea nevoie în exercitarea capacității lor juridice. El face apel la autoritățile române să modifice legislația națională, în scopul stabilirii unui sistem nediferențiat, prin care să se recunoască dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de capacitate juridică în condiții de egalitate cu celelalte persoane în toate aspectele vieții. Comisarul solicită în mod ferm autorităților să elaboreze legi și politici pentru a înlocui mecanismul de luare a deciziilor prin substituție²⁶ cu un sistem de luare a deciziilor prin suport, pentru a se asigura că persoanele puse sub tutelă au acces efectiv la proceduri de control jurisdicțional de a contesta tutela sau modul în care aceasta este administrată, pentru a asigura că sprijinul acordat respectă preferințele persoanelor care îl primesc, nefiind afectat de conflicte de interese și este supus controlului jurisdicțional. De asemenea, Comisarul solicită autorităților să ia măsuri pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități sunt recunoscute ca persoane cu același statut în fața instanțelor și pot contesta în mod eficient orice încălcare a dreptului lor la capacitate juridică²⁷.

Așa cum se arată în raportul său de activitate pentru anul 2014, Avocatul poporului, referindu-se la nerespectarea de către angajații unui spital de psihiatrie a normelor de îngrijire și a drepturilor persoanelor cu tulburări psihice prin restricționarea libertății de mișcare, imobilizarea în mod nejustificat și săvârșirea

²³ A se vedea Decizia nr. 160 din 23 februarie a președintelui ANCOM,

http://www.ancom.org.ro/ancom-impune-crearea-de-pachete-de-servicii-telecom-pentru-persoanele-cu-dizabilitate539i_5366.

²⁴ A se vedea Raportul Comisarului pentru Drepturile omului al Consiliului Europei NILS MUIŽNIEKS, p. 3 <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2562406&SecMode=1&DocId=2157208&Usage=2>.

²⁵ http://www.hotnews.ro/stiri-administratie_locala-17649867-bucuresti-mai-multe-ong-uri-organizeaza-19-iulie-marșul-oras-accesibil-pentru-oameni-dedicat-drepturilor-pietonilor-din-capitala.htm.

²⁶ Substituted decision-making.

²⁷ A se vedea Raportul Comisarului pentru Drepturile omului al Consiliului Europei NILS MUIŽNIEKS, pp. 13-15

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2562406&SecMode=1&DocId=2157208&Usage=2>.

unor acte de violență asupra acestora, aducând în discuție precizările Ministerului Justiției, menționa că, în urma pronunțării hotărârii CtEDO din data de 17 iulie 2014 în cauza Centrul de Resurse Juridice împotriva României, la inițiativa Ministerului Afacerilor Externe - Direcția Agent Guvernamental, s-a constituit un grup de lucru, format din reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Ministerului Justiției, Consiliului Superior al Magistraturii și Parchetului General de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în scopul identificării măsurilor generate necesare în vederea remedierii deficiențelor constatate de CtEDO în respectiva cauză.

În Hotărârea CtEDO V. Câmpeanu împotriva României, Curtea recomandă statului român să adopte măsuri generale care să asigure persoanelor cu dizabilități mintale, aflate într-o situație comparabilă cu cea a domnului Câmpeanu, posibilitatea unei reprezentări imparțiale în fața unei instanțe sau a altor organisme independente.

Un alt subiect extrem de important, ce ar trebui să preocupe autoritățile din România, subiect evidențiat și de Comisar în raportul mai sus amintit este cel referitor la plasarea în centrele rezidențiale sau spitalele de psihiatrie. În pofida garanțiilor existente, persoanele cu dizabilități nu au, de multe ori, acces efectiv la proceduri de control jurisdicțional privind plasarea lor într-o instituție psihiatrică, legea neprevăzând o reexaminare periodică automată a plasamentelor nevoluntare care să fie efectuate de instanțe, la intervale rezonabile.

Analizând datele statistice aflate pe site-ul MMFPSPV, la 31 decembrie 2014²⁸, cu privire la situația instituțiilor publice de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități se observă o creștere a acestora, de la 335 înregistrate la finele anului 2013, la 352, la 31 decembrie 2014. datorată în primul rând creșterii cu 8 a numărului locuințelor protejate (LP), cu 7 a numărului centrelor de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică (CRRN) și cu 3 a

centrelor de recuperare și reabilitare pentru persoane cu handicap (CRRPH), în condițiile scăderii cu 2 a numărului centrelor de integrare și terapie ocupațională (CITO).

De asemenea, numărul persoanelor cu dizabilități găzduite în centrele rezidențiale a crescut la 17.202, cu 70 mai mult decât erau înregistrate la finele anului 2013. A crescut astfel, cu 320 numărul persoanelor cu dizabilități găzduite în centrele de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică (CRRN), cu 272 al celor din centrele de recuperare și reabilitare pentru persoane cu dizabilități (CRRPH) și cu 59 în cazul celor găzduite în locuințe protejate (LP), odată cu scăderea cu 382 a numărului persoanelor cu dizabilități găzduite în centrele de integrare prin terapie ocupațională (CITO) și cu 174 în centrele de asistență socială (CIA).

Aproape o treime din instituțiile rezidențiale sunt centre de îngrijire și asistență, având 6.270 de beneficiari, respectiv 36,45% din numărul total de persoane aflate în instituțiile rezidențiale și 17% (60) sunt centrele de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică care găzduiesc 33% (5701) din beneficiari.

În ceea ce privește situația centrelor nerezidențiale (în regim de zi), la 31 decembrie 2014, se constată că: din totalul de 720.683 persoane cu dizabilități care trăiesc independent/în familie, doar 2.673 au beneficiat de servicii sociale organizate în sistemul public, regim de zi, în creștere, totuși cu 1004 față de finele anului 2013, datorată în principal creșterii numărului de beneficiari ai centrelor de zi și ai serviciilor de recuperare neuromotorie de tip ambulator.

Situația prezentată mai sus evidențiază nevoia de alternative la îngrijirea instituțională, unul dintre obstacolele majore în calea unei vieți independente pentru persoanele cu dizabilități. Deocamdată instituțiile rezidențiale reprezintă singura alternativă pentru majoritatea celor din instituții.

Comisarul pentru drepturile omului a solicitat în mod ferm autorităților să elaboreze, cu implicarea activă a persoanelor cu dizabilități, un plan cuprinzător pentru înlocuirea instituțiilor, cu servicii din cadrul comunității, invitând astfel autoritățile să își demonstreze

²⁸ [www.mmuncii.ro/statisticistatistici/trim IV 2013](http://www.mmuncii.ro/statisticistatistici/trim_IV_2013).

angajamentul de a reforma sistemul de asistență socială pentru persoanele cu dizabilități prin închiderea instituțiilor rezidențiale de tip vechi și prin alocarea de resurse adecvate pentru dezvoltarea de alternative din cadrul comunității.²⁹

O serie de Strategii, elaborate în cursul anului 2014, cuprind măsuri/direcții de acțiune care au în vedere drepturile persoanelor cu dizabilități.

Strategia națională de sănătate 2014 -2020³⁰, în cadrul obiectivului general 5 „*Un sistem de sănătate inclusiv, sustenabil și predictibil prin implementarea de politici și programe transversale prioritare*”, obiectivul specific 5.7 „*Colaborare intersectorială pentru o stare de sănătate mai bună a populației, în special a grupurilor vulnerabile*”, menționează o serie de direcții de acțiune/măsuri: dezvoltarea de parteneriate instituționale la nivelul administrației centrale și a unor mecanisme de colaborare de rutină, pentru a asigura răspunsul coordonat la riscurile/amenințările de sănătate publică; dezvoltarea unor strategii/planuri de acțiune comune de intervenție pentru gestionarea problemelor de sănătate publică și a nevoilor grupurilor vulnerabile; implementarea de programe naționale comune/integrate cu Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Tineretului și Sportului etc. care să permită identificarea grupurilor vulnerabile și să răspundă nevoilor complexe ale acestora (ex. dezvoltarea rețelei de asistență medicală (inclusiv psihologică) în unitățile de învățământ, dezvoltarea unui sistem național coerent de realizare a educației pentru sănătate la nivelul tuturor unităților de învățământ, programe comune de integrare în centre comunitare, de furnizare a asistentei sociale la pacienți cu dizabilități, etc.).

De asemenea, în cadrul obiectivului general 7, „*Dezvoltarea infrastructurii adecvate la nivel*

²⁹ A se vedea Raportul Comisarului pentru drepturile omului al Consiliului European, p.13.

³⁰ Aprobata prin HG 1028/2014 Strategiei naționale de sănătate 2014 -2020 și a Planului de acțiuni pe perioada 2014 – 2020 pentru implementarea Strategiei naționale, publicată în M. Of., I, nr. 891/2014.

național, regional și local, în vederea reducerii inechității accesului la serviciile de sănătate”, obiectivul specific 7.1 „*Îmbunătățirea infrastructurii spitalicești în condițiile necesarei remodelări a rețelei spitalicești prin restructurare și raționalizare*”, este prevăzută o direcție de acțiune/măsură ce își propune dezvoltare și raționalizarea spitalelor județene, inclusiv reabilitarea în scopul creșterii eficienței termice și a îmbunătățirii accesului fizic pentru persoanele cu dizabilități.

Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020³¹, în cadrul obiectivului specific „*Creșterea ocupării în rândul tinerilor și prelungirea vieții active a persoanelor în vârstă*”, Direcția de acțiune 1.1. „*Diminuarea șomajului în rândul tinerilor și a numărului de tineri din categoria NEETs*”, are în vedere dezvoltarea de programe, acțiuni și măsuri destinate participării copiilor și tinerilor cu nevoi speciale la educație și formare profesională și integrarea pe piața muncii a tinerilor cu dizabilități, inclusiv prin crearea și dezvoltarea de ateliere protejate.

De asemenea, al doilea obiectiv al strategiei, „*Îmbunătățirea structurii ocupaționale și participării pe piața muncii în rândul femeilor și persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile*”, în cadrul Direcției de Acțiune 2.3 „*Creșterea participării persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile pe piața muncii prin dezvoltarea de măsuri care să combine suportul social cu activarea*”, menționează o serie de măsuri precum:

- Crearea de facilități fiscale acordate angajatorilor în vederea stimulării incluziunii pe piața muncii a persoanelor vulnerabile /proveniți din sistemul de asistență socială/ cu dizabilități / a celor condamnate aflate în evidența serviciilor de probațiune și a celor care execută sau au executat în parte, sau în întregime o pedeapsă privativă de libertate;

- Sprijinirea angajatorilor în vederea adaptării/îmbunătățirii locurilor de muncă și a echipamentelor la nevoile persoanelor cu dizabilități și ale persoanelor vârstnice;

- Sprijinirea angajatorilor pentru crearea și

³¹ Aprobata prin HG 1071/2013 publicată în M. Of., I, nr. 75/2014.

menținerea locurilor de muncă destinate persoanelor cu dizabilități;

- Dezvoltarea de servicii de informare și consiliere pentru angajare destinate persoanelor cu dizabilități;

- Dezvoltarea de Servicii de asistență în căutarea, obținerea și menținerea unui loc de muncă, dar și pentru revenirea la locul de muncă destinate persoanelor cu dizabilități;

- Dezvoltarea de Programe de reintegrare profesională și reabilitare vocațională și profesională destinate persoanelor cu dizabilități;

- Reanalizarea și modificarea sau completarea cadrului legal în vederea încurajării participării persoanelor cu dizabilități pe piața muncii.

Strategia națională în domeniul politicii de tineret pentru perioada 2015-2020³², document al cărui nucleu strategic este considerat a fi incluziunea socială, urmărește îmbunătățirea semnificativă a situației unor grupuri de adolescenți și tineri aflați în situații de risc ridicat de excluziune socială. Astfel, domeniul major de intervenție „Sănătate, sport și recreere” stabilește pentru grupul țintă tineri cu caracteristici speciale: tinerii consumatori de droguri și/sau alcool, tinerii cu obiceiuri de dietă nesănătoasă, tinerii cu dizabilități, tinerele mame de 15-19 ani, tinerii infectați cu HIV/SIDA, tinerii afectați de diferite boli psihice, tineri cu un stil de viață care nu include activități sportive sau culturale, dezvoltarea conceptului sport - un stil de viață.

Unul dintre obiectivele specifice al domeniului de intervenție mai sus amintit este realizarea educației prin sport și activitate fizică pentru formarea unui stil de viață

sănătos, a dezvoltării ca cetățeni activi și responsabili și încurajarea asocierii de către tineri a recreerii cu practicarea sportului și mișcării, pentru care s-au stabilit mai multe direcții de acțiune, precum:

- creșterea numărului practicantilor de sport în rândul copiilor și tinerilor, inclusiv prin amplificarea sistemului de competiții sportive de masă (pentru toți);

- asigurarea accesului elevilor și copiilor în bazele sportive și acordarea de facilități tinerilor în utilizarea în timpul liber a bazelor sportive existente;

- atragerea tinerilor cu dizabilități către practicarea sportului, oferind condițiile adecvate de acces, inclusiv în centre de tineret și case ale studenților dotate corespunzător.

Se remarcă activitatea Comitetului Național Paralimpic Român (CNP) care, în colaborare cu Ministerul Tineretului și Sportului, a lansat proiectul Pierre de Coubertin pentru anul 2014. Prin acest proiect CNP propune practicarea unui nou sport - Tirul cu Arcul pentru persoane cu dizabilități.

În ceea ce privește standardele de viață pentru persoanele cu dizabilități, trebuie menționat că, deși au fost indexate prestațiile sociale care li s-au acordat³³, în continuare este necesară recunoașterea rolului compensator al acestora.

În prezent, Guvernul pregătește o nouă strategie națională și un nou plan de acțiune privind drepturile persoanelor cu dizabilități, sarcină dificilă pentru că aceasta trebuie să stabilească o viziune consolidată și detaliată pe termen lung, cu priorități și rezultate măsurabile, pentru îmbunătățirea vieții persoanelor cu dizabilități.

³² Aprobata prin HG 24/2015, publicată în M. Of., I, nr. 68/2015.

³³ A se vedea HG 989/2014 privind actualizarea cuantumului prestațiilor sociale prevăzute la art. 58 alin. (4) din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, valoarea prestațiilor a fost indexată, începând cu 1 ianuarie 2015.